

Katarzyna Adamczyk
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ORCID 0009-0004-1892-812X

**Innowacje pedagogiczne w edukacji medialnej:
studium przypadku trzech nauczycielek**

Streszczenie

Artykuł przedstawia wyniki badań nad innowacjami pedagogicznymi w obszarze edukacji medialnej, realizowanymi przez trzy nauczycielki z Polski. Analiza obejmuje działalność Katarzyny Adamczyk (Staszów), Magdaleny Maziarz (Oława) oraz Magdaleny Lis (Zamość). Katarzyna Adamczyk działa projektowo, bez formalnego wpisu do programu nauczania, ale z wysokim poziomem motywacji uczniów. Wyjazdy do Radia Kielce i Centrum Edukacji Medialnej Kielce są centralnym punktem. Magdalena Maziarz pracowała w ramach innowacji pedagogicznej w trzyletnim liceum ogólnokształcącym, a edukacja medialna jest częścią oficjalnego programu zgłoszonego do kuratorium. Natomiast Magdalena Lis opracowała i zgłosiła innowację pedagogiczną, która została zatwierdzona przez radę pedagogiczną i funkcjonuje jako rozszerzenie edukacji polonistycznej. Badanie opiera się na metodzie studium przypadku i eksploruje ich strategie, cele edukacyjne oraz osiągnięcia. Część teoretyczna omawia edukację medialną jako dynamiczną dziedzinę edukacji, ze szczególnym naciskiem na kompetencje cyfrowe, krytyczne i społeczne. Część empiryczna rekonstruuje modele innowacji stosowane przez nauczycielki, podkreślając aktywną rolę ucznia, współpracę międzyinstytucjonalną oraz znaczenie warunków lokalnych. Analiza ujawnia wysoki poziom kreatywności i autonomii wśród nauczycielek, a metody pracy obejmują naukę opartą na projektach, naukę przez działanie, aż po praktyczne warsztaty multimedialne. Artykuł kończy się rekomendacjami dotyczącymi integracji edukacji medialnej w systemie szkolnym jako narzędzia do rozwijania świadomego i odpowiedzialnego obywatelstwa cyfrowego.

Słowa kluczowe: edukacja medialna, kompetencje medialne, innowacje pedagogiczne, kompetencje cyfrowe, kreatywny nauczyciel, umiejętność krytycznego odbioru mediów, nauka przez projekty, rozwój edukacji medialnej w szkolnictwie.

Pedagogical innovations in Media Education – A Study Case of Three Polish Female Teachers

Abstract

The article presents the results of a study on pedagogical innovations in the area of media education implemented by three school teachers from Poland. The study analyses the activities of Katarzyna Adamczyk (Staszów), Magdalena Maziarz (Oława) and Magdalena Lis (Zamość). Katarzyna Adamczyk works project-based, without formal inclusion in the curriculum, but with a high level of students' motivation. The trips to Radio Kielce and the Media Education Centre in Kielce are crucial to her approach. Magdalena Maziarz worked as a part of a pedagogical innovation programme at a three-year general secondary school and media education was a part of the official programme submitted to the educational authority. Meanwhile, Magdalena Lis developed and submitted a pedagogical innovation, which was approved by the teaching staff and functions as an extension of Polish language education. The methodology is based on a case study approach, it explores their strategies, educational goals and outcomes. The theoretical part discusses media education as a dynamic educational domain with the focus on digital, critical and social competencies. The empirical part reconstructs the innovation models used by the teachers, highlighting the active role of the student, inter-institutional cooperation and the importance of local conditions. The analysis reveals a high level of creativity and autonomy among the teachers, with methods ranging from project-based learning to learning by doing and hands-on multimedia workshops. The article concludes with recommendations for integrating media education into the school system as a tool for developing informed and responsible digital citizenship.

Keywords: media education, media literacy, pedagogical innovation, digital literacy, creative teacher, critical thinking, project-based learning

1. Wprowadzenie

Współczesna edukacja stoi przed wyzwaniem przystosowania się do funkcjonowania w przestrzeni cyfrowej. Procesy cyfryzacji i konwergencji informacji wpływają nie tylko na sposób komunikowania się uczniów, ale również na strukturę poznawczą i społeczną młodego pokolenia¹. Zmieniający się dynamicznie świat nie pozostaje bez wpływu na system edukacji, wymuszając zdefiniowanie na nowo roli szkoły, zadań jej dyrektora i nauczycieli. Przed edukacją stanęły wyzwania, które wiążą się z potrzebą kształtowania kompetencji niezbędnych do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, koniecznością stosowania nowych technologii czy występowaniem problemów społecznych i ekologicznych wymagających nowatorskich rozwiązań.² Uczniowie nie są tylko odbiorcami treści medialnych, lecz także ich aktywnymi twórcami. W tym kontekście edukacja medialna zyskuje na znaczeniu jako narzędzie kształtowania kompetencji komunikacyjnych, krytycznych oraz obywatelskich³. Zasadniczym celem edukacji medialnej jest wychowanie do świadomego i krytycznego odbioru przekazu medialnego. Ma ona zarówno aspekt dydaktyczny, jak i wychowawczy. Edukacja medialna powinna zmierzać do ukształtowania u odbiorcy określonych kompetencji w korzystaniu z mediów, co oznacza krytyczną analizę i recepcję treści przez nie przekazywanych⁴. W kontekście edukacji medialnej nauczyciel pełni rolę nie tylko edukatora, lecz również przewodnika i animatora działań twórczych⁵. Edukacja medialna w kontekście szkolnym nabiera dziś charakteru międzyprzedmiotowego, często hybrydycznego – łącząc elementy edukacji obywatelskiej, cyfrowej, artystycznej i filozoficznej⁶. W Polsce, mimo licznych inicjatyw środowisk akademickich i organizacji pozarządowych edukacja medialna

¹ D. Buckingham, *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*, Polity Press, 2003, s.16.

² O. Gorzeńska, E. Ratanowicz, *Zmiany, innowacje, eksperymenty. W poszukiwaniu inspiracji. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*, wyd. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2019, s. 7.

³ W. Tanaś, *Edukacja wobec mediów. Teoria i praktyka*, wyd. APS, Warszawa 2017, s.12.

⁴ W. Smył, *Szkolna edukacja medialna*, „Media, Kultura, Społeczeństwo” 2007, nr 1, s.96-97. Por. L. Dyczewski, *Konieczność kompetencji medialnej w rodzinie*, [w:] L. Dyczewski (red.), *Rodzina, dziecko, media*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005, s. 332-349; W. Strykowski, *Kompetencje medialne: pojęcie, obszary, formy kształcenia*, [w:] W. Strykowski, W. Skrzydlewski (red.), *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, Wydawnictwo eMPI, Poznań 2007, s. 214-216.

⁵ J. Zając, *Nauczyciel w erze cyfrowej – między tradycją a innowacją* w: *Edukacja medialna* nr 2(14)/2021, s. 9.

⁶ M. Janta, *Nauczyciel Medialny ? Kompetencje medialne nauczycieli i ich wykorzystanie w nauczaniu zdalnym*. *Studia Paedagogica Ignatiana* [online]. 9 grudzień 2020, T. 23, nr 4, s. 87–108. [udostępniono 18.7.2025]. DOI 10.12775/SPI.2020.4.004

nie funkcjonuje jako odrębny przedmiot w podstawie programowej, co sprawia, że jej rozwój w dużej mierze zależy od indywidualnej inicjatywy nauczycieli⁷. Coraz częściej też staje się polem innowacji pedagogicznych, wykraczających poza sztywne ramy podstawy programowej. Celem artykułu jest analiza praktycznych zastosowań edukacji medialnej w warunkach szkolnych i pozaszkolnych poprzez studium przypadku trzech nauczycielek: Katarzyny Adameczyk (Staszów), Magdaleny Maziarz (Oława) oraz Magdaleny Lis (Zamość). Każda z nich wdraża innowacje pedagogiczne, które odpowiadają na wyzwania współczesnej edukacji medialnej, takie jak dezinformacja, niska świadomość krytycznego odbioru mediów oraz potrzeba rozwijania kompetencji cyfrowych i komunikacyjnych uczniów. W badaniu przyjęto metodę jakościową (case study), opartą na analizie dokumentacji innowacji, materiałach uczniów oraz rozmowach z nauczycielkami.

2. Metodologia

Zgodnie z ujęciem Stefana Nowaka, „metoda badań obejmuje „typowe i powtarzalne sposoby zbierania, opisywania, analizy i interpretacji danych empirycznych, służących do uzyskiwania maksymalnie (lub optymalnie [...]) uzasadnionych odpowiedzi na stawiane w nich pytania”⁸. Takie też rozumienie metody przyjęto na potrzeby projektowanych badań.

Główną metodą wykorzystaną na potrzeby niniejszego artykułu była metoda studium przypadku. Metoda ta jest szczegółowo opisana przez Roberta K. Yina⁹ i stanowi jedną z kluczowych technik badawczych w naukach społecznych i zarządzaniu. Yin podkreśla, że jest to metoda szczególnie przydatna w badaniach, które mają na celu zgłębienie złożonych zjawisk w ich naturalnym kontekście. W odróżnieniu od innych metod, studium przypadku

⁷A. Ogonowska, *Współczesna Edukacja Medialna: teoria i rzeczywistość*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, prace monograficzne nr 646, Kraków 2013.

⁸S. Nowak, *Metodologia nauk społecznych*, Warszawa 2011, s.22.

⁹Robert K. Yin jest prezesem COSMOS Corporation, organizacji zajmującej się prowadzeniem badań z zakresu nauk społecznych. Jest absolwentem historii, a także kognitywistyki (stopień naukowy doktora). Po ukończeniu studiów Robert Yin opublikował swoje pierwsze artykuły z zakresu psychologii eksperymentalnej i neurologii. Uczestniczył w pracach wielu zespołów badawczych, m.in. dla amerykańskich agencji federalnych, rządowych i terenowych, a także fundacji. Począwszy od 1970 roku koncentruje swoje zainteresowania badawcze na metodach badań socjologicznych, a zwłaszcza nad studium przypadku, czego dowód stanowią liczne publikacje autora takie jak *Case Study Research: Design and Methods* (1984), *Qualitative Research from Start to Finish* (2010) czy *Applications of Case Study Research* (2011).

pozwała na dogłębną analizę pojedynczego przypadku lub kilku powiązanych ze sobą przypadków, co umożliwia uzyskanie szczegółowego obrazu badanego zjawiska¹⁰.

Yin wyróżnia trzy główne typy studiów przypadku: badania eksploracyjne, wyjaśniające oraz opisowe. Każdy z nich ma swoje specyficzne cele i metodykę, ale wspólnym mianownikiem jest głęboka analiza kontekstowa. Kluczowym elementem metody jest triangulacja danych, czyli korzystanie z różnych źródeł informacji, co zwiększa wiarygodność i rzetelność wyników. R. K. Yin podkreśla również znaczenie szczegółowego planowania i strukturyzacji badania, w tym precyzyjnego sformułowania pytań badawczych, doboru przypadków oraz metod zbierania danych, takich jak wywiady, obserwacje czy analiza dokumentów.

Metoda studium przypadku według Yin jest szczególnie cenna w sytuacjach, gdy badacz chce zrozumieć złożone procesy, mechanizmy czy relacje w ich naturalnym środowisku. Dzięki temu możliwe jest uzyskanie głębokiego i wielowymiarowego obrazu badanego zjawiska, co często jest trudne do osiągnięcia innymi metodami badawczymi. Yin zauważa również, że kluczem do skutecznego przeprowadzenia studium przypadku jest dokładne planowanie, systematyczność oraz krytyczna analiza zebranych danych¹¹.

Uzupełnieniem metody studium przypadku były wywiady pogłębione (IDI) oraz analiza dokumentów zastanych. Według E. Babbie (2003) jest to metoda niereaktywna polegająca na analizie treści wytworów zastanych: różnego rodzaju klas dokumentów dotyczących polityki bezpieczeństwa (raporty, ekspertyzy, prognozy, zestawienia, dokumenty obrazujące procesy decyzyjne itp.)¹². Przedmiotem analizy w ramach omawianej metody były dokumenty dostępne tak w wersji tradycyjnej, jak i cyfrowej, w zakresie dotyczącym podjętej problematyki badawczej¹³.

3. Cele, hipotezy i pytania badawcze

Przedmiotem badań w rozumieniu metodologii nauk społecznych jest ogół obiektów, rzeczy i zjawisk oraz procesów, jakim one podlegają, wobec których formułuje się pytania badawcze¹⁴. Przyjęto w związku z tym, że przedmiotem projektowanych badań jest edukacja

¹⁰ R.K. Yin, *Studium przypadku w badaniach naukowych – projektowanie, metody i zastosowania*, wyd. UJ wyd 2, Kraków 2024, s.13.

¹¹ Tamże, s.15.

¹² E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2006, s.340 i n.

¹³ M. Markowska (red.), *Analiza danych zastanych. Przewodnik dla studentów*, Warszawa 2013, s.12.

¹⁴ T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa

medialna dzieci i młodzieży do odpowiedzialnego korzystania z nowych mediów oraz poruszania się w kreowanej przez te media rzeczywistości cyfrowej w praktycznym ujęciu poprzez innowacje pedagogiczne trzech nauczycielek. Przedmiot badań determinuje cele badań. Intuicyjnie za cele każdego działania, w tym badawczego, uznać można to, do czego zmierza osoba, to działanie podejmująca. Na użytek niniejszego artykułu przyjmuje się za Hubertem Witczakiem, rozumienie celu badawczego, jakim jest „ustalenie (rozpoznanie naukowe), ocena, wycena (przypisanie wartości i znaczenia naukowego) oraz osiągnięcie wyznaczonego, przyszłego, przewidywanego i pożądanego stanu rzeczy (naukowe kształtowanie przedmiotu)”¹⁵. W projektowanych badaniach przyjęto listę celów odnoszących się do poszczególnych aspektów projektowanych badań. Są to cele następujące: poznawczy, diagnostyczny, eksplanacyjny, aplikacyjny.

Zgodnie z ujęciem Stefana Nowaka, „metoda badań obejmuje „typowe i powtarzalne sposoby zbierania, opisywania, analizy i interpretacji danych empirycznych, służących do uzyskiwania maksymalnie (lub optymalnie [...]) uzasadnionych odpowiedzi na stawiane w nich pytania”¹⁶. Takie też rozumienie metody przyjęto na potrzeby projektowanych badań.

Główną metodą wykorzystaną na potrzeby niniejszego artykułu była metoda study case – analiza trzech przypadków. Metodami uzupełniającymi były wywiady pogłębione (IDI) oraz analiza dokumentów zastanych. Według E. Babbie (2003) jest to metoda niereaktywna polegająca na analizie treści wytworów zastanych: różnego rodzaju klas dokumentów dotyczących polityki bezpieczeństwa (raporty, ekspertyzy, prognozy, zestawienia, dokumenty obrazujące procesy decyzyjne itp.)¹⁷. Przedmiotem analizy w ramach omawianej metody były dokumenty dostępne tak w wersji tradycyjnej, jak i cyfrowej, w zakresie dotyczącym podjętej problematyki badawczej¹⁸.

Celem badań było zrekonstruowanie i porównanie działań trzech nauczycielek podejmujących edukację medialną w formie innowacyjnej.

Hipoteza: Zastosowanie zróżnicowanych innowacji pedagogicznych z edukacji medialnej wpływa pozytywnie na rozwój kompetencji medialnych uczniów oraz zwiększa ich zaangażowanie w proces edukacyjny.

2001, s. 23.

¹⁵ H. Witczak, *Problemy i twierdzenia naukowe*, [w:] M. Sławińska, H. Witczak (red.), *Podstawy metodologiczne prac doktorskich*, PWE, Warszawa 2012, s.73.

¹⁶ S. Nowak, *Metodologia nauk społecznych*, Warszawa 2011, s.22.

¹⁷ E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2006, s.340 i n.

¹⁸ M. Markowska (red.), *Analiza danych zastanych. Przewodnik dla studentów*, Warszawa 2013, s.12.

Pytania badawcze:

1. Jakie formy i strategie innowacyjne stosują nauczycielki w obszarze edukacji medialnej?
2. Jakie efekty dydaktyczne są zauważane przez nauczycielki?
3. Jakie bariery i wyzwania napotykają w pracy z uczniami ?
4. Jak uczniowie angażują się w tworzenie treści medialnych na bloga?
5. Jak uczniowie oceniają skuteczność innowacji?
6. Jak nauczycielki oceniają skuteczność swoich innowacji?
7. Jakie są cele i rezultaty tych działań z punktu widzenia uczniów i samych nauczycieli?
8. Jakie są propozycje i rekomendacje do dalszej pracy?

4. Czym jest innowacja pedagogiczna?

Innowacje pedagogiczne stanowią istotny element rozwoju systemów edukacyjnych, będąc narzędziem wprowadzania zmian mających na celu podniesienie jakości procesu nauczania i uczenia się. Według Wincentego Okonia¹⁹, innowacje pedagogiczne można rozpatrywać jako świadome, zamierzone działania zmierzające do modyfikacji lub tworzenia nowych rozwiązań w zakresie metod, form, treści oraz organizacji procesu dydaktycznego. Kluczowym aspektem innowacji jest ich funkcja rozwojowa, mająca na celu adaptację edukacji do zmieniających się warunków społeczno-kulturowych oraz potrzeb uczniów²⁰.

Beata Przyborowska podkreśla, że innowacje pedagogiczne różnią się od rutynowych zmian tym, iż są wynikiem świadomego procesu planowania i wdrażania, często opierają się na nowoczesnych teoriach naukowych i badaniach empirycznych²¹. W literaturze przedmiotu wyróżnia się różne typy innowacji, m.in. innowacje metodologiczne, organizacyjne, treściowe oraz technologiczne, które mogą występować zarówno na poziomie klasy, szkoły, jak i systemu edukacyjnego jako całości²². Ważnym aspektem omawiania innowacji pedagogicznych jest ich proces implementacji, który wymaga odpowiedniego przygotowania, szkolenia nauczycieli oraz monitorowania efektów. Zwraca się uwagę na konieczność

¹⁹ W. Okoń, Nowy Słownik Pedagogiczny, wydanie trzecie poprawione, Wydawnictwo Akademickie Żak 2001.

²⁰ P. Ziolkowski, *Rola Innowacji Pedagogicznych w Szkole*, w: ZESZYTY NAUKOWE Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, t. 40 seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo, nr 7 (2022)

²¹ B. Przyborowska, *Pedagogika innowacyjności : między teorią a praktyką*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013., s. 304

²² Tamże, s.22.

krytycznej oceny wprowadzanych rozwiązań, aby zapewnić ich skuteczność i trwałość²³. Ponadto, istotne jest, aby innowacje były dostosowane do kontekstu lokalnego, uwzględniały specyfikę uczniów oraz warunki organizacyjne placówek edukacyjnych²⁴.

W kontekście regulacji prawnych, istotnym aspektem wprowadzania innowacji pedagogicznych jest ich ujęcie w aktach normatywnych, takich jak rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej. Rozporządzenie to określa m.in. warunki i zasady wprowadzania innowacji w placówkach edukacyjnych, podkreślając konieczność ich zgodności z obowiązującymi standardami oraz celami edukacyjnymi. Zgodnie z zapisami rozporządzenia, innowacje mogą być wdrażane w ramach programów rozwojowych szkół, a ich skuteczność powinna być monitorowana i oceniana na bieżąco. Ponadto, ważnym elementem jest dokumentowanie procesu wdrażania oraz efektów, co pozwala na wyciągnięcie wniosków i ewentualne modyfikacje wprowadzanych rozwiązań. Takie podejście zapewnia nie tylko zgodność z obowiązującymi regulacjami, ale także sprzyja świadomemu i odpowiedzialnemu rozwojowi placówek edukacyjnych, co jest kluczowe dla trwałego i efektywnego wdrażania innowacji pedagogicznych²⁵. Kolejne Rozporządzenie które zmieniło w pewnym stopniu

²³ D. Laurillard, Technology Enhanced Learning as a Tool for Pedagogical Innovation *Journal of Philosophy of Education*, Volume 42, Issue 3-4, August 2008, Pages 521–533, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2008.00658.x> (dostęp 20.07.2025)

²⁴ I. Lachowicz, *Innowacje pedagogiczne. Poradnik dla nauczycieli*, wyd. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2023 <https://ibe.edu.pl/images/badania/Kariera-bez-barier/Innowacje%20pedagogiczne.pdf> (dostęp 19.07.2025)

²⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki § 1. 1. Innowacją pedagogiczną, prowadzoną w publicznych szkołach i placówkach jest nowatorskie rozwiązanie programowe, organizacyjne lub metodyczne, mające na celu poprawę jakości pracy szkoły; § 2. 1. Innowacja lub eksperyment mogą obejmować wszystkie lub wybrane zajęcia edukacyjne, całą szkołę, oddział lub grupę; 5. Udział nauczycieli w innowacji lub eksperymencie jest dobrowolny; § 4. 1. Uchwałę w sprawie wprowadzenia innowacji w szkole podejmuje rada pedagogiczna; 2. Uchwała w sprawie wprowadzenia innowacji może być podjęta po uzyskaniu: 1) zgody nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji, 2) opinii rady szkoły, 3) pisemnej zgody autora lub zespołu autorskiego innowacji na jej prowadzenie w szkole, w przypadku gdy założenia innowacji nie były wcześniej opublikowane; 3. Uchwałę rady pedagogicznej w sprawie wprowadzenia innowacji wraz z opisem jej zasad oraz opinią rady szkoły i zgodą autora lub zespołu autorskiego innowacji, o której mowa w ust. 2 pkt 3, dyrektor szkoły przekazuje kuratorowi oświaty i organowi prowadzącemu szkołę w terminie do dnia 31 marca roku poprzedzającego rok szkolny, w którym jest planowane rozpoczęcie innowacji.

zasady prowadzenia działalności innowacyjnej to Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 31 sierpnia 2012r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki artystyczne²⁶.

1. Studium przypadku Katarzyny Adamczyk (Staszów)

Katarzyna Adamczyk jest nauczycielką języka angielskiego w Publicznej Szkole Podstawowej nr 2 im. I. J. Paderewskiego w Staszowie, województwo świętokrzyskie. Innowację „*Edukacja medialna w szkole*” prowadzi nieprzerwanie od 2022r. Jej działania koncentrują się na organizowaniu wyjazdów edukacyjnych do ośrodków medialnych takich jak TVP 3 Kielce²⁷, TVP 3 Lublin²⁸, Radio Kielce, RMF²⁹, Radio Eska³⁰, Polskie Radio w

²⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 sierpnia 2012r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki. § 1. 1. Innowacja pedagogiczna, zwana dalej „innowacją”, i eksperyment pedagogiczny, zwany dalej „eksperymentem”, prowadzone przez publiczną szkołę artystyczną lub placówkę artystyczną, zwane dalej „szkołą”, nie mogą prowadzić do zmiany typu szkoły. 2. 1. Innowacja lub eksperyment może obejmować wszystkie lub wybrane zajęcia edukacyjne, całą szkołę lub jej część, w szczególności wydział, sekcję, specjalność, specjalizację, klasę, grupę, ciąg klas lub grup. 3. Innowacja lub eksperyment wymagające przyznania szkole dodatkowych środków mogą być prowadzone po wyrażeniu przez organ prowadzący szkołę pisemnej zgody na finansowanie planowanych działań innowacyjnych i eksperymentalnych. § 3. Innowacja może w szczególności polegać na modyfikacji metod i sposobów nauczania, zachowującej cele i treści nauczania oraz osiągnięcia ucznia określone w przepisach w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych. § 4. 1. Uchwała rady pedagogicznej w sprawie wprowadzenia innowacji może być podjęta po uzyskaniu: 1) pisemnego projektu innowacji, obejmującego proponowane zmiany w metodach i środkach działalności dydaktycznej, wychowawczej lub opiekuńczej szkoły oraz w pracy nauczycieli, a także proponowany czas trwania innowacji; 2) pisemnej zgody nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji; 3) pisemnej opinii rady szkoły, jeżeli rada szkoły została powołana; 4) pisemnej zgody autora lub autorów innowacji na jej prowadzenie w szkole; 5) zgody organu prowadzącego – w przypadku, o którym mowa w § 2 ust. 3.

²⁷ <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/wycieczka-do-tvp-3-kielce-klasa-5-c.html>

²⁸ <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/wycieczka-do-tvp-3-lublin-klasa-6-c.html>

²⁹ <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/warsztaty-radiowe-w-rmf-fm-w-krakowie.html>

³⁰ <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/mikolajkowe-warsztaty-radiowe-w-radiu-eska-w-kielcach-klasy-szostego-i-osmego.html>

Warszawie³¹ oraz do instytucji edukacyjnej jaką jest Centrum Edukacji Medialnej w Kielcach³². Główna oś innowacji to immersja uczniów w środowisko rzeczywistych mediów. Uczniowie uczestniczą w warsztatach z zakresu fake newsów, autoprezentacji i tworzenia wiadomości radiowych. Innowacja ma charakter pozalekcyjny i wzmacnia kompetencje miękkie, medialne oraz społeczne. Dzięki praktyce medialnej uczniowie potrafią analizować przekazy medialne i identyfikować manipulację. Zyskują też motywację do dalszego kształcenia się w tej dziedzinie. Nauczycielka działa w modelu immersyjnym i praktycznym – opiera się na realnym kontakcie z mediami poza szkołą. Jest to dobra forma dla edukacji wczesnej, emocjonalnie angażująca. K. Adamczyk promuje praktyczne doświadczenia medialne, które wspierają krytyczne myślenie i realne umiejętności. Dzięki współpracy z CEM i radiem Kielce uczniowie poznają produkcję medialną od podstaw, co wspiera refleksję nad dezinformacją, rzetelnością przekazu i etycznym funkcjonowaniem mediów. Oprócz wyjazdów do ośrodków medialnych K. Adamczyk prowadzi zajęcia z reklamy i mediów społecznościowych po polsku i po angielsku dla uczniów szkoły podstawowej. Jej metoda może być rekomendowana jako dobry przykład innowacji pedagogicznej w edukacji medialnej, zwłaszcza w kontekście działań projektowych i współpracy ze środkami przekazu.

2. Studium przypadku Magdaleny Maziarz (Oława)

Magdalena Maziarz jest adiunktem w Zakładzie Translatoryki i Glottodydaktyki na Uniwersytecie Wrocławskim (prowadzi zajęcia z dydaktyki języka niemieckiego i nowych technologii)³³ oraz do 2024 roku była pracownikiem Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Oławie. Jest autorką kilku programów innowacji pedagogicznej (programowej). Pierwszą innowację wdrożyła w 2007r. w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Oławie (obecnie CKZ i U w Oławie). Tytuł innowacji „Edukacja medialna” dla klasy dziennikarsko – filmowej, funkcjonującej w szkole średniej. Organ prowadzący (Starostwo Powiatowe w Oławie) wyraził zgodę na finansowanie działania, a Kuratorium Oświaty we Wrocławiu zatwierdziło program do realizacji³⁴. W

³¹ <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/warsztaty-radiowe-w-polskim-radiu-w-warszawie-klasy-szoste-siodme-i-osme.html>

³² <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/warsztaty-w-centrum-edukacji-medialnej-w-kielcach-klasy-piate-i-szoste.html>

³³ Skrócony biogram dr Magdaleny Maziarz <https://www.ifg.uni.wroc.pl/wp-content/uploads/bio/MaziarzMagdalenaPL.pdf> (dostęp 20.07.2025)

³⁴ M. Maziarz, *Edukacja medialna poprzez edukację dziennikarską. Opis działań w ramach innowacji pedagogicznej „Edukacja medialna”* w: *Dziennikarstwo i Media*, t.3. (2012), s. 139.

ramach tej innowacji uczniowie tworzyli gazetkę szkolną i programy informacyjne dla lokalnej telewizji. Program obejmował regularne, obowiązkowe zajęcia z edukacji medialnej i filmowej (2 godziny tygodniowo) w cyklu trzyletnim, organizowane były również wyjazdy do mediów ogólnopolskich oraz warsztaty filmowe. Program innowacji integrował edukację medialną z podstawą programową. Uczniowie rozwijali umiejętności tworzenia i krytycznej analizy mediów, a wielu absolwentów kontynuowało naukę na kierunkach dziennikarskich i medialnych. Magdalena Maziarz realizowała długofalowy zintegrowany program nauczania – stawiała na rozwój uczniów jako twórców i krytycznych odbiorców. Kolejną innowację „Edukacja medialna i filmowa” M. Maziarz realizowała od września 2012 do kwietnia 2022 roku w Liceum Ogólnokształcącym nr II w CKZi U w Oławie (dwie godziny tygodniowo). Program obejmował cały trzyletni cykl kształcenia. Najważniejszym punktem tej innowacji był przedmiot edukacja medialna, który dzielił się na wiele modułów tematycznych takich jak dziennikarstwo prasowe, prawo i etyka, język wypowiedzi dziennikarskiej, odbiór mediów, reklama i wiele innych. Uczniowie podobnie jak w przypadku pierwszej innowacji redagowali gazetki/blogi/strony internetowe, tworzyli filmy dokumentalne oraz przeprowadzali wywiady z ciekawymi ludźmi. Działaniami wspomagającymi były wycieczki do ośrodków medialnych, warsztaty dziennikarskie, wyjścia do teatru i na wystawy. Jej kolejna innowacja to „Edukacja medialna i językowa”, która była realizowana od września 2020 do kwietnia 2024 roku w czteroletnim liceum ogólnokształcącym. Treści innowacji obejmują edukację dziennikarską, edukację filmową, edukację medialną, edukację językową. Innowację „Edukacja medialna i językowa” M. Maziarz realizowała we współpracy z Magdaleną Frontkiewicz³⁵, nauczycielką języka polskiego. Działalność M. Maziarz wyróżnia się nie tylko na tle pozostałych nauczycielek, ale również ogólnie na tle nauczycieli w Polsce. Edukacja medialna w polskim systemie oświaty najczęściej realizowana jest w sposób rozproszony, głównie w ramach zajęć języka polskiego (M. Lis), działań projektowych (K. Adamczyk) czy godzin bibliotecznych lub wychowawczych itp. Edukacja medialna nie ma statusu odrębnego przedmiotu, jak to ma miejsce w wielu innych krajach. Natomiast M. Maziarz jako jedna z nielicznych opracowała autorski program innowacji, zatwierdzony przez kuratorium i prowadziła edukację medialną jako niezależny komponent szkolnej oferty dydaktycznej.

³⁵ Mimo, że Magdalena Maziarz nie pracuje już w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Oławie, ponieważ kontynuuje działalność zawodową w szkolnictwie wyższym, innowacje których jest twórcą są nadal prowadzone w CKZi U w Oławie.

3. Studium przypadku Magdaleny Lis (Zamość)

Magdalena Lis, nauczycielka języka polskiego w I Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Zamoyskiego w Zamościu prowadziła autorską innowację pedagogiczną *„Edukacja medialna - podnoszenie kompetencji uczniowskich w dziedzinie odbioru mediów i posługiwania się mediami jako narzędziami intelektualnymi współczesnego człowieka”* w I Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Zamoyskiego w Zamościu od 01.09.2017 do 30.06.2018r. Program realizowany był w klasie medialnej i obejmował zarówno zajęcia dydaktyczne, jak i prowadzenie bloga edukacyjnego³⁶. Blog uczniowski³⁷ jako platforma do publikacji: artykuły, recenzje, podcasty. Tematyka obejmowała etykę mediów, prawo komunikacji, fake newsy, mechanizmy wpływu społecznego. Uczniowie uczyli się selekcji źródeł, tworzenia treści, a także współpracy z mediami lokalnymi. Program rozwijał refleksyjne myślenie, umiejętność argumentacji i samoświadomość medialną. Uczniowie nabywają kompetencji redakcyjnych i technicznych. Treści nauczania obejmowały: korzystanie z informacji, relacje w środowisku medialnym, język mediów, kreatywne korzystanie z mediów, etykę i wartości w komunikacji i w mediach oraz bezpieczeństwo w komunikacji i w mediach. W ramach innowacji miały miejsce warsztaty teatralne w Teatrze Ochoty w Warszawie i oraz wyjazd do Teatru Andersena w Lublinie i spotkanie z aktorami po spektaklu – artykuły na szkolnym blogu³⁸. Uczniowie M. Lis brali również udział w Olimpiadzie Wiedzy o Mediach z różnymi wynikami. W ramach lekcji w kinie uczniowie uczestniczyli w wykładzie: *Lajk, hejt i globalna wioska* oraz obejrzelili film *Życie to jest to*³⁹. Magdalena Lis łączy metody szkolne z nowoczesnymi narzędziami cyfrowymi – blog edukacyjny⁴⁰, analiza treści, publikacje uczniowskie. Jej innowacja jest bardzo uniwersalna i łatwo skalowana.

³⁶ <http://1lozamoscblog.blogspot.com>

³⁷ A. Garbat, Analiza blogów zamieszczonych na stronach internetowych najstarszych szkół w Polsce, „Wychowanie na co Dzień” 2017, nr 3, s. 15-22.

³⁸ http://1lozamoscblog.blogspot.com/2017/10/11_archive.html ;
<http://1lozamoscblog.blogspot.com/2018/05/spotkanie-ze-sztuka.html>
 (dostęp 20.07.2025)

³⁹ <http://1lozamoscblog.blogspot.com/2018/04/ogladamy-filmy.html>

⁴⁰ Garbat A., *Analiza wspomnień o nauczycielach na blogu uczniów I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu*, w: *Podejścia metodologiczne w pedagogice. Koncepcje-badania-wyniki*, red. A. Budniak, M. Mnich, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2019, s. 269-291.

4. Zestawienie porównawcze trzech innowacji.

kryterium	Katarzyna Adamczyk	Magdalena Maziarz	Magdalena Lis
Miejsce działania	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 2 im. I.J. Paderewskiego w Staszowie	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Oławie	I Liceum Ogólnokształcące im. Jana Zamoyskiego w Zamościu
Poziom edukacji	Szkoła podstawowa	Szkoła średnia	Szkoła średnia
Główna forma innowacji	Wyjazdy edukacyjne, warsztaty immersyjne, współpraca z CEM Kielce i lokalnymi mediami	Program innowacji pedagogicznej, projekty szkolne,	Autorska innowacja pedagogiczna „Edukacja medialna” w ramach edukacji polonistycznej
Metoda nauczania	Doświadczenie medialne poza szkołą (nauka przez doświadczenie – <i>learning by doing</i>)	Praca projektowa w szkole, gazetka szkolna, warsztaty multimedialne	Zajęcia praktyczne, blog szkolny, projekty grupowe, dyskusje
Współpraca z instytucjami medialnymi	Centrum Edukacji Medialnej w Kielcach, Radio Eska, Radio RMF, Polskie Radio Warszawa, TVP 3 Kielce, TVP 3 Lublin	Filmoteka Szkolna, Uniwersytet Wrocławski, media lokalne, SWPS	Lokalne media, instytucje kultury, eksperci zapraszani na lekcje
Rodzaj aktywności uczniów	Nagrywanie audycji, praca w newsroomie, analiza fakenewsów w ekspozycjach multimedialnych	Tworzenie gazetki szkolnej, filmów, blogów, organizacja debat	Prowadzenie bloga, pisanie artykułów, tworzenie podcastów i filmów
Zakres edukacji medialnej	Rozumienie funkcjonowania mediów, rozpoznawanie manipulacji, krytyczna analiza treści	Tworzenie i odbiór mediów, kompetencje medialne i filmowe, praktyka dziennikarska	Krytyczny odbiór mediów, etyka mediów, bezpieczeństwo cyfrowe, fake newsy, tworzenie treści
Mocne strony	Aktywność pozalekcyjna	Systemowość działań, długofalowe projekty	Wysoki poziom samodzielności uczniów, łączenie teorii z praktyką, rozwój kompetencji cyfrowych

Status innowacji	Innowacja dydaktyczna w formie projektów i współpracy z instytucjami zewnętrznymi	Oficjalny program innowacji pedagogicznej w ramach osobnego przedmiotu zatwierdzony przez kuratorium	Zgłoszona jako innowacja pedagogiczna; wdrażana w ramach zajęć edukacyjnych języka polskiego
Nastawienie na krytyczne myślenie	Analiza fake newsów, poznanie mechanizmów manipulacji w praktyce	Refleksyjność ucznia jako autora, dyskusja, debaty	Analiza przekazów medialnych, ocena wiarygodności źródeł, refleksja nad etyką mediów
Potencjał do replikacji w innych szkołach	Wysoki – wymaga jednak współpracy z lokalnymi mediami i organizacji wycieczek oraz nauczyciela z merytorycznym przygotowaniem do prowadzenia innowacji medialnej	Wysoki – wymaga jednak zaplecza technologicznego i nauczyciela z merytorycznym przygotowaniem do prowadzenia przedmiotu, , trwałego wsparcia instytucjonalnego	Wysoki – wymaga jednak przygotowania merytorycznego nauczyciela i infrastruktury cyfrowej

Źródło: opracowanie własne

5. Bariery i wyzwania.

Wszystkie badane nauczycielki wskazywały na kilka powtarzających się barier:

1. Brak formalnego systemowego wsparcia – edukacja medialna nie jest obowiązkowym przedmiotem
2. Niedobory techniczne – szkoły często nie dysponują wystarczającym sprzętem
3. Brak przygotowania kadry – nauczyciele obawiają się mediów cyfrowych lub nie znają narzędzi
4. Trudności w ewaluacji efektów – niełatwo mierzyć „umiejętność krytycznego myślenia” w klasyczny sposób.

6. Analiza wywiadów pogłębionych z nauczycielkami.

W ramach badań jakościowych autorka artykułu przeprowadziła dwa wywiady pogłębione (IDI –in-depth-interviews) z nauczycielkami: Magdaleną Maziarz (Oława) i Magdaleną Lis (Zamość) wiosną 2025 r. Rozmowy odbyły się w formie zdalnej, za pośrednictwem platformy

Microsoft Teams i trwały od 60 do 90 minut każda. Ich celem było lepsze poznanie motywacji, celów oraz barier związanych z prowadzeniem innowacji pedagogicznych z zakresu edukacji medialnej. Narzędziem badawczym był scenariusz wywiadu półstrukturyzowanego z pytaniami otwartymi. Tematami przewodnimi były: źródła inspiracji, struktura działań, odbiór uczniów, trudności i bariery, ewaluacja, współpraca z instytucjami. Rozmowy zostały zarejestrowane i zanonimizowane zgodnie z zasadami etyki badawczej. Według wszystkich trzech nauczycielek brak systemowej edukacji medialnej w programach nauczania był głównym impulsem do zainicjowania innowacji pedagogicznej z zakresu edukacji medialnej. Dane zostały poddane analizie tematycznej (thematic analyses) zgodnie z założeniami Braun i Clarke⁴¹ przy użyciu kodowania otwartego i aksjalnego. Kody zostały zorganizowane w cztery główne kategorie:

1. Strategie innowacyjne – wszystkie badane nauczycielki wykazały wysoki poziom autonomii dydaktycznej i kreatywności. Zastosowane przez nie innowacje łączyły elementy: edukacji projektowej (learning by doing), pracy zespołowej uczniów (collaborative learning), wykorzystania narzędzi cyfrowych (prezentacje, aplikacje)
2. Cele edukacyjne i zakres treści
3. Postrzeganie efektów edukacyjnych
4. Bariery i uwarunkowania wdrażania innowacji – wszystkie badane nauczycielki napotkały na podobne bariery: niedobór sprzętu i infrastruktury cyfrowej, brak systemowych szkoleń z zakresu edukacji medialnej – nauczycielki samodzielnie zdobywały wiedzę i opracowywały metody; nie wszystkie ośrodki medialne są chętne na współpracę ze szkołami.

„Brakuje tego przedmiotu w szkole, podstawy programowej, podręcznika, wsparcia merytorycznego nauczycieli. Są pewne zasoby na stronach CEO, ale to kropla w morzu potrzeb. Rzeczywistość medialna też niezwykle szybko się zmienia, a niestety i my nauczyciele, i nasi uczniowie pozostajemy czasami bezradni wobec niej, co obserwujemy w życiu społecznym. Z drugiej strony uczniowie stają się twórcami mediów przez konta społecznościowe i tym podobne, a to też wymaga kompetencji i warto byłoby im w ich rozwijaniu pomóc.”⁴²

⁴¹ V. Braun, V. Clarke, *Analiza tematyczna. Praktyczny przewodnik*, przeł. D. Przygucka, Warszawa 2024.

⁴² Wypowiedź M. Lis, nauczycielki języka polskiego I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu podczas wywiadów IDI na platformie Teams (kwiecień 2025).

6. Wnioski i rekomendacje

1. Innowacje pedagogiczne w edukacji medialnej mają istotny wpływ na rozwój ucznia jako krytycznego odbiorcy i świadomego, odpowiedzialnego twórcy.
2. Edukacja medialna staje się przestrzenią oddolnych innowacji mimo braku systemowych rozwiązań
3. Aktywność ucznia jako twórcy jest warunkiem skutecznej edukacji medialnej
4. Kompetencje medialne uczniów rozwijają się najskuteczniej poprzez działania i refleksję
5. Indywidualne zaangażowanie nauczycieli jest głównym czynnikiem determinującym skuteczność innowacji pedagogicznej
6. Brak systemowego wsparcia stanowi poważną barierę dla nauczycieli; konieczne są zmiany w podstawie programowej. W nowej podstawie programowej 2026 pojawi się moduł medialny, który wpłynie na poszerzenie kompetencji uczniów w zakresie korzystania z mediów, ich rozumienia i krytycznego analizowania.
7. Nauczycielki wskazują na konieczność systemowego wsparcia, zarówno w zakresie infrastruktury jak i szkoleń
8. Uczniowie lepiej rozumieją media gdy sami stają się ich twórcami
9. Warto promować i dokumentować dobre praktyki.

7. Podsumowanie

Analiza trzech przypadków pokazuje, że innowacje pedagogiczne w edukacji medialnej mogą przybierać różne formy – od wyjazdów immersyjnych (K. Adamczyk) przez działania systemowe i redakcyjne (M. Maziarz i M. Lis). Wspólnym elementem innowacji jest aktywność ucznia jako twórcy, nacisk na krytyczne myślenie, oraz praktyczne wykorzystanie narzędzi medialnych. Różnice wynikają z poziomu edukacji, kontekstu i zasobów. Wszystkie opisane działania zasługują na replikację i wsparcie w skali ogólnopolskiej. Wywiady pokazały, że nauczycielki są głęboko zaangażowane w rozwój edukacji medialnej mimo ograniczeń systemowych. Wszystkie trzy modele innowacyjne – immersyjny (Adamczyk), zintegrowany (Maziarz) i cyfrowo-redakcyjny (Lis) przynoszą wymierne efekty dydaktyczne i wychowawcze. Ich sukces opiera się na autentycznym zaangażowaniu, wysokim poziomie

refleksyjności i partnerskim podejściu do uczniów. Choć formalna ewaluacja była prowadzona tylko przez M. Lis pozostałe nauczycielki oceniają skuteczność działań przez: zaangażowanie uczniów, jakość ich prac medialnych, dalsze wybory edukacyjne (np. studia dziennikarskie). Wszystkie trzy nauczycielki podkreślały entuzjastyczny odbiór innowacji przez uczniów. Kluczem do sukcesu było: poczucie sprawczości (to ja jestem autorem), kontakt z realnymi mediami, możliwość publikacji i prezentacji na forum szkoły. Innowacje pedagogiczne z zakresu edukacji medialnej nie tylko odpowiadają na potrzeby współczesnego ucznia, ale również modelują nową kulturę szkoły – otwartą na kreatywność. Opisane studia przypadku mogą pełnić funkcję modeli dobrych praktyk, możliwych do wdrożenia w innych szkołach. Podsumowaniem mogą też być słowa M. Maziarz „każdy nauczyciel wyposażony w wiedzę o mediach i dziennikarstwie, odpowiednio zainspirowany sytuacją w swojej szkole, jest w stanie stworzyć program autorski i z powodzeniem go realizować”⁴³.

Katarzyna Adamczyk (mgr) – absolwentka studiów na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo w zakresie dziennikarstwa z prasoznawstwem* na Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach oraz Nauczycielskiego Kolegium Języków Obcych w Kielcach i filologii angielskiej na Uniwersytecie Rzeszowskim. Od ponad 20 lat nauczycielka języka angielskiego w szkole podstawowej i dawnym gimnazjum. W 2025 roku ukończyła VII edycję Programu Mentoringowego Forum Młodych Medioznawców i Komunikologów Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, pod kierunkiem dr hab. Moniki Przybysz. Efektem pracy w Programie było wystąpienie jako prelegentka na konferencji na UJK : „Badanie roli Centrum Edukacji Medialnej w Kielcach w kształtowaniu kompetencji cyfrowych i medialnych młodzieży” oraz artykuły naukowe: *Media Education in the Polish Mainstream Education* „Media-Biznes-Kultura”1(18), wyd. Uniwersytet Gdański; *Innowacje pedagogiczne w edukacji medialnej- studium przypadku trzech nauczycielek*, Zeszyty Prasoznawcze; *Meme as a tool of education and propaganda: analysis of the functions and potential of meme culture in the context of media education* Dziennikarstwo i Media Uniwersytet Wrocławski.

Bibliografia

Adamski A., Gosek M., Przywara B., *Kompetencje medialne uczniów i nauczycieli kluczem do edukacji w społeczeństwie zmediatyzowanym – prezentacja rezultatów projektu*, „Roczniki Kulturoznawcze” 2024, No. 2, 12146.

⁴³ M.Maziarz, *Naprawdę jaka jest? Edukacja medialna i jej najbliższa przyszłość w polskiej szkole*, w: Dziennikarstwo i Media, t.1 (2010) s.222.

- Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Biedrzycki K., *Elementy edukacji medialnej w podstawie programowej kształcenia ogólnego obowiązującej w polskiej szkole od 2009 roku. Jak w świetle zapisów podstawy programowej mogą i powinny być kształtowane kompetencje medialne ucznia?* [w:] *O potrzebie edukacji medialnej w Polsce*, M. Federowicz, S. Ratajski (eds.), Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Warszawa 2015.
- Bughingham, D., *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*, Polity Press, 2003, s.16.
- Braun V., Clarke V., *Analiza tematyczna. Praktyczny przewodnik*, przeł. D. Przygucka, Warszawa 2024.
- Drzewiecki P., *Edukacja medialna w Polsce w latach 2008–2011. Najważniejsze inicjatywy, główne problemy, perspektywa rozwoju*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2011, No. 1, p. 64.
- Drzewiecki P., *Media Aktywni. Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej?*, Otwock–Warszawa 2010.
- Dyczewski L., *Konieczność kompetencji medialnej w rodzinie* [in:] *Rodzina, dziecko, media*, L. Dyczewski (ed.), Wydawnictwo KUL, Lublin 2005.
- Filiciak M., *Media, wersja beta. Film i telewizja w czasach gier komputerowych i Internetu*, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2013.
- Gajda J., Juszczak S., Siemieniecki B., Wenta K., *Edukacja medialna*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
- Garbat A., *Analiza blogów zamieszczonych na stronach internetowych najstarszych szkół w Polsce*, „Wychowanie na co Dzień” 2017, nr 3, s. 15-22.
- Garbat A., *Analiza wspomnień o nauczycielach na blogu uczniów I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Zamoyskiego w Zamościu*, w: *Podejścia metodologiczne w pedagogice. Koncepcje-badania-wyniki*, red. A. Budniak, M. Mnich, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2019, s. 269-291.
- Gorzeńska O., Ratanowicz E., *Zmiany, innowacje, eksperymenty. W poszukiwaniu inspiracji. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*, wyd. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2019, s. 7.
- Janta M., *Nauczyciel Medialny? Kompetencje medialne nauczycieli i ich wykorzystanie w nauczaniu zdalnym*. *Studia Paedagogica Ignatiana* [online]. 9 grudzień 2020, T. 23, nr 4, s. 87–108. [udostępniono 18.7.2025]. DOI 10.12775/SPI.2020.4.004
- Jaakkola M., *Media re-education and the need to be constantly updated. Interview with Grzegorz Ptaszek*, „Central European Journal of Communication” 2020, No. 2, p. 285-291.
- Juszczak-Rygalla J., *O potrzebie rewitalizacji edukacji medialnej*, „Prace Naukowe Akademii i im. Jana Długosza w Częstochowie” – „Pedagogika” 2016, Vol. XXV, No. 2, p.135.
- Laurillard D., *Technology Enhanced Learning as a Tool for Pedagogical Innovation* *Journal of Philosophy of Education*, Volume 42, Issue 3-4, August 2008, Pages 521–533, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2008.00658.x> (dostęp 20.07.2025)
- Lachowicz I., *Innowacje pedagogiczne. Poradnik dla nauczycieli*, wyd. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2023. <https://ibe.edu.pl/images/badania/Kariera-bez-barrier/Innowacje%20pedagogiczne.pdf> (dostęp 19.07.2025)
- Markowska M., *Analiza danych zastanych. Przewodnik dla studentów*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013.
- Materiały LO Zamość <http://1lozamoscblog.blogspot.com> ;
http://1lozamoscblog.blogspot.com/2017_10_11_archive.html ;
<http://1lozamoscblog.blogspot.com/2018/05/spotkanie-ze-sztuka.html>
<http://1lozamoscblog.blogspot.com/2018/04/ogladamy-filmy.html>

- Materiały PSP 2 Staszów <https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/wycieczka-do-tvp-3-kielce-klasa-5-c.html>
<https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/wycieczka-do-tvp-3-lublin-klasa-6-c.html>
<https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/warsztaty-radiowe-w-rmf-fm-w-krakowie.html>
<https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/mikolajkowe-warsztaty-radiowe-w-radiu-eska-w-kielcach-klasy-szoste-siodme-i-osme.html>
<https://psp2.staszow.pl/aktualnosci/warsztaty-w-centrum-edukacji-medialnej-w-kielcach-klasy-piate-i-szoste.html>
- Maziarz M., *Naprawdę jaka jest? Edukacja medialna i jej najbliższa przyszłość w polskiej szkole*, w: *Dziennikarstwo i Media*, t.1. 2010 s.222.
- Maziarz M., *Edukacja medialna poprzez edukację dziennikarską. Opis działań w ramach innowacji pedagogicznej „Edukacja medialna”* w: *Dziennikarstwo i Media*, t.3. (2012), s. 139.
- Model Edukacji Medialnej, Informacyjnej i Cyfrowej (MEMIC)*, A. Pacewicz, G. Ptaszek (eds.), Centrum Edukacji Obywatelskiej, FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny, Fundacja Nowoczesna Polska, Fundacja Szkoła z Klasą, Polski Komitet do spraw UNESCO, Polskie Towarzystwo Edukacji Medialnej, Stowarzyszenie Cyfrowy Dialog, Kraków–Warsaw 2019, pp. 22–26.
- Murawska-Najmiec E., *Edukacja medialna w Polsce: krajowe podejście instytucjonalne w kontekście polityki europejskiej oraz dorobku społeczności i organizacji międzynarodowych* [in:] *O potrzebie edukacji medialnej w Polsce*, M. Federowicz, S. Ratajski (eds.), Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Warszawa 2015.
- Nowak S., *Metodologia nauk społecznych*, Warszawa 2011.
- Nowicka E., *Edukacja medialna wobec zagrożeń w cyfrowym świecie dziecka*, „Wychowanie w Rodzinie” 2023, No. 4, pp. 197–208.
- Nowicka E., *Edukacja medialna w rodzinie a zapobieganie zagrożeniom medialnym*, „Dyskursy Młodych Andragogów” 2019, No. 20, pp. 317–327.
- Nowicka E., *Nauczyciel edukacji medialnej*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2021, Vol. 40, part 2, p. 187.
- Okoń W., *Nowy Słownik Pedagogiczny*, wydanie trzecie poprawione, Wydawnictwo Akademickie Żak 2001.
- Ogonowska A., *Szkolny słownik mediów elektronicznych*, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2006.
- Ogonowska A., *Telewizja w edukacji medialnej*, Kraków 2009, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas.
- Ogonowska A., *Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2013.
- Polaczek-Bigaj M., *System medialny w PRL a współczesny system mediów masowych – podstawowe zasady funkcjonowania* [in:] P. Borowiec, R. Kłosowicz, P. Ścigaj, *Odmiany współczesnej nauki o polityce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014.
- Pilch T., Bauman T., *Zasady badań pedagogicznych*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001.
- Przyborowska B., *Pedagogika innowacyjności : między teorią a praktyką*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013., s. 304
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki. (Dz.U. z 2002 r., nr 56, poz. 506 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 sierpnia 2012r. w sprawie

warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.

- Siemieniecki B., *Edukacja informatyczna i edukacja medialna jako jeden przedmiot kształcenia w szkole podstawowej i gimnazjum*, „Chowanna” 2003, No. 1, pp. 123–131.
- Siemieniecki B., *Perspektywy edukacji z komputerem*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń–Płock 1995.
- Smyl W., *Szkolna edukacja medialna*, „Media, Kultura, Społeczeństwo” 2007, No. 1, pp. 96–97.
- Strykowski W., *Kompetencje medialne: pojęcie, obszary, formy kształcenia*, [in:] W. Strykowski, W. Skrzydlewski (eds.), *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, Wydawnictwo eMPI², Poznań 2007.
- Strykowski W., Kąkolewicz W., Ubermanowicz M., *Kompetencje nauczyciela edukacji medialnej*, „Neodidagmata” 2008, No. 29/30, pp. 55–75.
- Stunża G., *Pedagogiczna luka uczestnictwa. Edukacja medialna studentów na przykładzie serwisu www.edukatormedialny.pl*, „Kultura i Historia” 2011, No. 20.
- Stunża G., *Edukacja zaangażowana: (nowe) media w projektach kulturalnych* [in:] A. Stańczuk, I. Żerek, M. Adamiec Maria et al., *Nowe media + animacja kultury*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2012.
- Tanaś W., *Edukacja wobec mediów. Teoria i praktyka*, wyd. APS, Warszawa 2017, s.12.
- Witczak H., *Problemy i twierdzenia naukowe w: Podstawy metodologiczne prac doktorskich*, M. Sławińska, H. Witczak(eds.), Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012.
- Yin R.K., *Studium przypadku w badaniach naukowych – projektowanie, metody i zastosowania*, wyd. UJ wyd 2, Kraków 2024, s.13.
- Zajac J., *Nauczyciel w erze cyfrowej – między tradycją a innowacją w: Edukacja medialna nr 2(14)/2021*, s. 9.
- Ziółkowski P., *Rola Innowacji Pedagogicznych w Szkole*, w: ZESZYTY NAUKOWE Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, t. 40 seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo, nr 7 (2022)